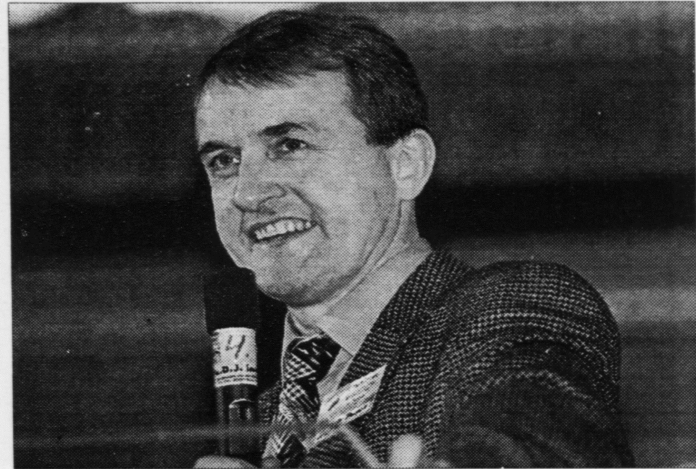

Halt fram á hasi kósini

Við Høgni Hoydal við eg siga: "Halt fram á hesi kós, og hugsa alla tíðina um trygd og trivna hins einstaka í tí arbeiði tú tekst við, segði Jenis av Rana undir viðgerðini av ólavsøkurðu Løgmanns

– Ikki eri eg bangin fyri, sum aðrir, at samgongan fer at halda andstøðuna uttanfyri- til tað er uppgávan ov týðningarmikil og stór, brúk verður fyri hvørjum einasta lógtingslimi. Og ikki minst brúk verður fyri øllum teimum veljarum, sum hin einstaki lógtingslimurin umboðar, tann dagin fólkaatkvøðurnar verða, segði Jenis av Rana, tá ið løgmannsrøðan var til viðgerðar.

Løgmannsrøðan 1998- fyrsta hjá núverðandi lögmanni, hevur uppiðrið heitið skilgøð.

Tó stutt, so megnað hon at lýsa samfelagsstøðuna, og hon leggur upp til eitt avgjørt neyðugt samstarv á Løgtingi" við eitt vegamót í framtíðarstøðu Føroya", sum løgmaður málber seg. ...risatøk liggja fyri framman... neyðugt er við breiðari politiskari semju... umráðandi er at náa eina felags fatan hóast vit ikki eru samd um smálutir...

hesi vóru nøkur brot úr røðuni. Vónandi verða hesi orð umsett til veruleika í tí politikki, sum liggur fyri framman.

Tó at meginparturin av broytingunum, ið ætlaðar eru í ríkisráttarlugu stöðuni enn eru fjaldar, so boðar tað, ið fram kemur í røðuni, frá, at menn ætla at gera eitt grundleggjandi fyrireikingararbeiði, áðrenn samráðingarnar verða, og avgerðandi orðið fær føroya fólk við fólkaatkvøðunum. Orð sum... figgjargil og búskaparlig uppgærd- skiftisskipan-javnbjóðis partar- samstarvssáttmáli- neyvt fyri- reikingararbeiði og ikki minst" framrøkingar um ein sjálvberðandi Føroyskan búskap"... alt hetta ber boð um, at borgarin kann kenna seg tryggan, her er ikki ætlanin at fara fram eftir í fommum. Við landsstýrismannin í sjálvsstýrismálum fari eg, við loyvi formansins, at siga: "halt fram á hesi kós, og hugsa alla tíðina um trygd og trivna hins einstaka í tí arbeiði tú tekst við".

Ikki eri eg bangin fyri, sum aðrir hava orðað seg - at samgongan fer at halda andstøðuna uttanfyri- til tað er uppgávan ov týðningarmikil og stór, brúk verður fyri hvørjum einasta lógtingslimi. Og ikki minst - brúk verður fyri øllum teimum veljarum; sum hin einstaki lógtingslimurin umboðar, tann dagin fólkaatkvøðurnar verða.

Loyv mær, áðrenn eg fari víðari, til umhugsunnar at nevna eitt dagsaktuelt mál, sum kanska vísir eina best hvussu veikir vit eru í núverðandi ríkisráttarlugu stöðu okkara. Je hugsi um málið um teir báðar føroysku skiparnar, sum

verða hildnir fangar av fransmonnum. Í fimm mánaðir hevur annar teirra, Sigmund Andreassen, sitið sum fangi, uttan at tað tykist sum nakar føroyskur myndugleiki kann veita honum og avvarðandi hansara neyðugu hjálpa. Her er talan um einstakar føroyingar, sum ongin sigur seg at hava ábyrgdina av, og sum tískil tykjast hvørva í donskum pappír- og embætismannaveldi.

Slíkt er óverdukt, einki samfelag kann sleppa borgarum sínum so upp á fjall, onkur má hava ábyrgd á hesum øki, um ikki, so vísir tað best, at broytingar eru bráneyðugar.

Marknaðartrætun, marknaðarviðurskipti, tey arbeiðsleysu og uttanlandskuldin eru mál, ið sjálvsögð verða viðgjörð í løgmannsrøðuni. Nevnt verður, at nú eru 20 ár síðani marknaðarmálið við bretar kom á skránnu, at higartil úrslitaleysu samráðingarnar við hesar byrjaðu fyrri 7 árum síðani, og at ongin fundur hevur verið síðani septembur 1997.

Hendan er stöðan nú vit standa á gáttini til hesa vinnu- av sonnum eitt úrslit, sum ikki tænar samráðingarførleika okkara til rós. Her má brástast upp um armar og farast til verka, at tryggja okkum rættindi okkara.

At sama samráðingarkynstri fæddi til núverðandi E.S. sáttmálan man vera flestu Føroyingum kunnugt. Ein sáttmála, sum bant, bindur og forðar vinnulívi okkara enn í dag. Tí er positivt at lesa um ætlanir landsstýrisins um broytingar- av ringum royndum við politikkarnum í øðrum londum (t.d. broyttu javnaðarmenn í Svøríki, eina tilvild-

arlíga nátt, stöðu frá at verða móti ES til at verða fremstu talsmenn fyrri hendan felagsskap), loyvi eg mær at biðja Løgmann og/ ella landsstýrismann í uttaríksmálum, at vátta fyrri Føroya fólk, at ongar ætlanir eru um at føra Føroyar inn í ódemokratiska felagsskapin ES.

Fyri góðum 2 árum síðani spurdi undirritaði, Miðflokksins vegna, táverðandi lögmann um ætlanir vóru um samstarv við onnur lond enn ES londini (sum jú bert umboða 6% av heimsins íbúgvum). Av svarði hansara framgekk, at so var ikki. Je vóni, og haldi meg eisini skilja, at núverðandi landsstýri hevur víðari sjónarring á hesum týðningarmikla økinum- samstarv og samhandli við onnur lond.

Arbeiðsloysið minkar, verður sagt í løgmannsrøðuni. Ikki er langt síðani, eimaførð tíðliga í vár, at serkønir á okkum, í útvarpsending vísu á, at fór tú at kanna eftir, so var talið á teimum, sum ófríviluga gingu uttan arbeiði, áleið tað sama sum í 1994. Hesi, mong teirra hava verið uttan arbeiði í mong ár, tórvá bráneyðuga hjálp! Júst tí havi eg ilt við at skilja brotið í løgmannsrøðuni, sum vit lesa á síðu 33. Hetta brotið verður nevnt " ónytt arbeiðsmegi", og har verður skriva, eftir øllum at døma er tað landsstýrisskiftin í almann- og heilsumálum, ið eigur orðini, um ein " framleiðslumiss, ið samfelagið hevur av teimum, hvørscitat v. loyvi formansins- hvørj vinnuevni bert eru partvíst skerð". Hvørj vinnuevni bert eru partvíst skerð- tvs., at aftur eru avlamspensionistar okra í skotmála- tað at hesir ikki eru 100% arbeiðsferðir er verðið ein trupulleiki fyrri samfelagið.

Soleiðis kann alt vendast á høgdið!

Nei, harra formaður, ynskir landsstýrisskiftin at fáa arbeiðsferð fólk til arbeiðis aftur, so kann hon hjálpa teimum 8, 10 ella 12% av føroya fólk, sum, uttan at ynska tað ganga og leingiast eftir arbeiði hvønn dag. Júst í hesum brotinum- um almanna og heilsumál- eru orðingar annars, sum orkymla meg. Eitt er, at lítið konkret verður ført fram, mest breiðar generellar vendingar, men har er ein ódámiligur dæmur yvir nógvum av tí framfört verður. Tosa verður um" endurskóðan av valferðarhugtakinum" uttan at neyvt verður sagt frá- og víst verður til stjórni og fakbólkar aðrastaðir í vestrheiminum, sum eisini ætla hetta. Hvørjar eru hesar stjórni, hvørjar eru hesir fakbólkar?

Tosað verður um nýggja lóggávu fyrri almann- og heilsumálið- lagað til figgjargil landsins". "Lagað til figgjargil landsins"- lesur tú restina av lögmannsrøðuni, t.d. fyrri mentannarókið, so eru orðingarnar aðr- ta er talan um " at bota um, varðveita,

økja figgjargjarkarmar, stuðla"- og einki verður sagt um at laga hetta eftir nøkrum figgjargjarkarmi.

Tilvitað ella tilætlað?

Um stórkið heilsumál verður bert breitt røtt um betran av heilsutænastuni, og konkret bert hetta, at halda fram við útyggjanini av landssjúkrahúsnum (fyrr var verri). Og so eitt brot - sum í besta føri má kallast láturligt og við góðum vilja óskiljandi. Við formansins loyvi lesi eg hetta brotið: " heilsumála rokningin fyrri lívsstíl rinda fólk vanligu ikki í einum valskeiði, men heldur tekur tað 4-5 valskeið, áðrenn tann rokningin kemur. Fyribyrgjandi arbeiðið er sostatt ein langtíðarløga". Gott at eg ikki skal til próvtøku í slíkum teksti.

So verður skrivað um teldu- og kunningartøkni m.a. í sb.v. røkt av sjúklingum. Eini góð ráð til landsstýrisskiftin- verð varðin!- slá kalt vatn í blóðið, læt teg ikki taka av fótum av " smádreingjum", sum spæla við teldur. Lat ikki tøkna koma inn millum sjúklingin og røktar/ viðgerðarfólk- tað kemur okkum skjótt aftur um brekku.

Tosað verður um netto- skuld Føroya. Lat meg slá fast, at fyrri einstaka Føroyingin, sum er um at hokna undan skuldarbyrðuni, sum ábyrgdarleysir vinnulívs- menn stovnaðu í 80'unum, lættir tað einki um at víta, at ognin, sum tey fáu vinnulívsfólkini, bankanir, trygg- ingar v.m. eiga í ólondum, at henda ognin er stórri enn tann landskassaskuld, sum tey dagliga noyðast at strevast at gjalda. Hjá teimum er tað dagligi dagurin, ið telur, ikki fiktiv tøl.

Loyv mær í hesum sambandi at spyrja- haldi meg ikki hava sæð nakað um tað í røðuni- um ætlanir eru um broytingar í ognarviðurskiptum bankans. Sum er eiga vit hann øll- og tað er nátturligt, hetta, at øll tey, sum bjargaðu honum, eiga hesa ogn landskassans. Vónandi eru ikki ætlanir um at ognartaka hann og geva hann út til tey fá!

Spurningurin hevur verið frammi um at seta aftur gr. 18 nevndina- fari at spyrja um ætlanir eru um at finna offri fyrri 80 in og bota sár teirra. Miðflokkurin spurdi táverðandi figgjarmálaráðharran, men spurningurin varð, vegna valgið, ikki svaraður, hvørjar ætlanir vóru um at rætta teimum hond, sum mistu hús síni í kreppuárunum, men hóast tað sita eftir við stórar skuld. Hvørjar ætlanir hevur Landsstýrið, nú bankarnir aftur ríka seg upp, at hjálpa hesum?

Eitt tað fyrsta málið Miðflokkurin legði fyrri lógtingið tá okur fingi umboðan fyrri 4 árum síðani var spurningurin um útlutning av óvirkaðum fiski. Leingi gekk, men lóksins varð skipan gjørd, sum viðfærdi minkar í hesum útlutningi. Men enn er hetta talið alt

ov stórt- 5.100 tons av óvirkaðum toski og hysu fyrsta kvartalið. Arbeiði at minka um henda útlutning má halda fram.

Tað kann, eftir Miðflokksins tykki, aldri góðtakast, at ogn allra Føroyinga, fiskiríkdómið í havinum, verður flutt út til aðrar at virka, meðan Føroyingar ganga arbeiðsloysir ár eftir ár.

Fiskiríkdómi er ogn okra allra, tí fer Miðflokkurin at mæla frá at samtykka stórrum umsetilgeit í fiskirættindunum.

Tosað hevur verið um privatisering, m.a. av telefon- og postverkinum. Lat meg minna á, at tað, at leggja almennar stovnar í almenn partafeløg, tað er ikki privatisering. Men tað ger, at politikkararnir bert fáa minni og minni ávirkan á hvussu almennu stovnar-ir verða ríknir.

Skiftandi landsstýri hava arbeiðið við nýggjari kommunuskipan, herundir at tvinga kommunur at leggja saman. Hví ikki heldur veita hjálp til kommunalt samstarv, sum vit kenna tað úr Vágum, í Sandoynni og nógva aðrastaðir.

Millum uppskotini, ið fara at verða lögð fram, nevnið Landsstýrið broytingar í lóg um fólkanøvn. Vónandi verður møgulegt aftur at geva børnum vanlig føroysk nøvn, og ikki bert útdeyð nøvn úr norðurlandsku sokallaðu gúdalær-uni.

At enda fari eg at nema við týðningarmesta málið av øllum, eitt mál, sum ikki verður nevnt í røðuni, og sum ikki sæst verða millum tey máli, ætlan er at leggja fyrri tingið í hesari tingsetuni - tað er málið um fosturtøkurnar, ið framdar verða.

Tað er við stórri dirvi enn áður og nevni hetta, eftir at hava sæð hagtølini, sum aftur vísa eina minking í 1997 sammett við 96.

Hetta er framhaldandi minking, har vit nú hava nátt einum tali, sum er 1/3 av tí fosturtøkutali, sum var fyrri fáum árum síðani.

Eina tók skulu teir og tey hava - felagsskapurin pro Vita, fyrrverðandi lógtingslimir fyrri KrF, Miðflokkinn og einstaklingar úr øðrum flokkum, sum tóru at tosa sæk teirra verjuleysu, í einari tíð, tað tað ikki var nakað, ein tosaði um.

Fátøk er tann tjóðin og í vanda stöð, sum sleppur neyðstøðu sínum, kvinnum, hjúnum, fostrum upp á fjall, og bjóðar fosturtøku sum loysn á sosialum og øðrum trupulleikum!

Við formansins loyvi fari eg at siga við figgjarmálaráðharran: góðtak ikki at peningur skattaborgarans verður brúktur at tyna sakkleys foster við- inndrag hesa jáltn og brúka hana til at bjarga lívum".

Mál okkar eigur at verða at byggja eitt land, har einstaka uppgáva sjúkrahúsværksins verður at bjarga lívum - frá gitna til ellisár.

Tað fer at bera Signing Harrans til tjóð okkara í ríki- ligt mál.